

HÁSKÓLI ÍSLANDS

Kennistuðlar nóra og feta

Tilraun framkvæmd
20. febrúar
og 27. febrúar

Eyþór Gísli Þorsteinsson
Héðinn Þór Gunnarsson
Sævar Öfjörð Magnússon

1 Tækjaskrá

Jafnspennugjafi, merkisgjafi, Fluke fjölmælir, sveiflusjá, brauðbretti, viðnám ($10\text{k}\Omega$, 56Ω , 560Ω , $10\text{k}\Omega$ stilliviðnám), þéttir (10nF), nórar (ASY76, BC546B) og ýmsar snúrur.

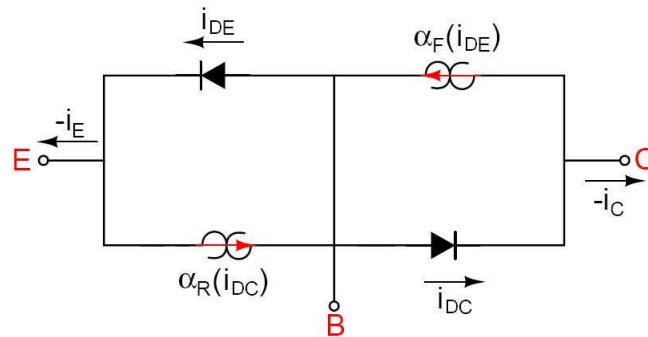
2 Markmið

Markmið þessarar verklegu æfingar er að mæla nokkra kennistuðla tvískeyttra nóra og feta, og tengja niðurstöður fræðum og líkönum.

3 Ebers-Moll stuðlar

3.1 Fræði

Nórum má lýsa með svokölluðu Ebers-Moll líkani, sýnt á mynd 1

Mynd 1: Ebers-Moll líkan.

Þegar nóranum er stillt upp til að mæla strauminn I_{CBO} þá er emitter hafður opin, og líkaninu má þá lýsa eins og á mynd 2

Þá má segja að:

$$\begin{aligned} I_{CBO} &= I_{CS} - \alpha_F \alpha_R I_{CS} \\ &= I_{CS}(1 - \alpha_F \alpha_R) \end{aligned} \quad (1)$$

Vegna samhverfu gildir einnig

$$I_{EBO} = I_{ES}(1 - \alpha_F \alpha_R) \quad (2)$$

Og séu (1) og (2) sameinaðar gildir að

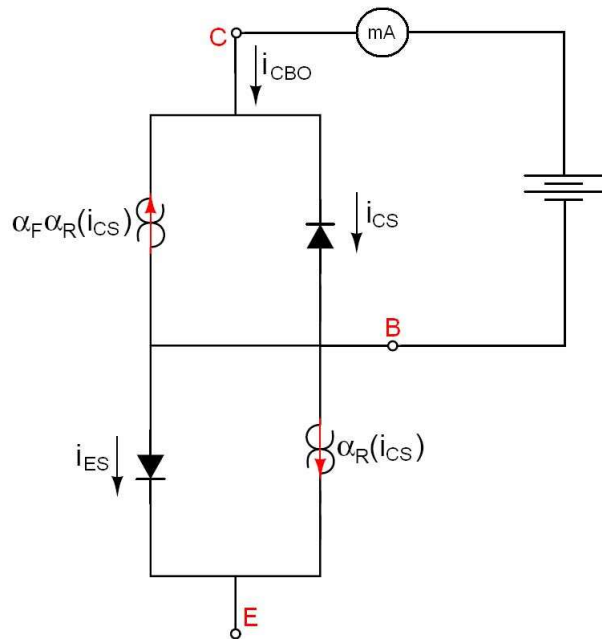
$$\frac{I_{CS}}{I_{ES}} = \frac{I_{CBO}}{I_{EBO}} \quad (3)$$

Út frá jöfnu 1 má sjá að

$$\alpha_R = \frac{1}{\alpha_F} \left(1 - \frac{I_{CBO}}{I_{CS}} \right) \quad (4)$$

Út frá einföldum venslum collector, base og emitter má sjá að

$$1 - \alpha_F = \frac{I_{CBO}}{I_{CEO}}$$

Mynd 2: Ebers-Moll líkanið þegar emitter er opinn

svo α_F er

$$\alpha_F = 1 - \frac{I_{CBO}}{I_{CEO}} \quad (5)$$

Vegna gagnkvæmni, þ.e.

$$\alpha_F I_{ES} = \alpha_R I_{CS}$$

og vegna samhverfu (jafna 3) má sjá að

$$\frac{\alpha_F}{\alpha_R} = \frac{I_{CS}}{I_{ES}} = \frac{I_{CBO}}{I_{EBO}}$$

þ.a. finna má I_{EBO} sem:

$$I_{EBO} = I_{CBO} \frac{\alpha_R}{\alpha_F} \quad (6)$$

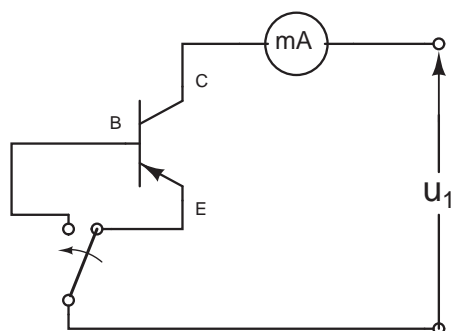
Einnig er sambandi β og α lýst:

$$\alpha = \frac{\beta}{\beta + 1} \quad (7)$$

$$\beta = \frac{\alpha}{1 - \alpha} \quad (8)$$

3.2 Framkvæmd

Tengdum rásina eins og mynd 3 sýnir. Samvæmt jöfnum 4, 5 og 6 og með hjálp mældu gildanna úr töflu 1 fundum við gildin í töflu 2

Mynd 3: Uppstilling rásar

Tafla 1: Mæld gildi á straumunum í Germaníum nóranum

	Mældur straumur [μA]
$-I_{CBO}$	2.6
$-I_{CEO}$	100
$-I_{CS}$	13.3
$-I_{EBO}$	2.32

Tafla 2: Útreiknuð gildi α_F , α_R , I_{EBO} í Germaníum nóranum

	Mæld gildi
α_F	0.974
α_R	0.826
$-I_{EBO}$	2.2 μA

Eins og sést af gildunum í töflu 2 eru gildin á α raunhæf og útreiknaða gildið á I_{EBO} er nálægt mælda gildinu (töflu 1)

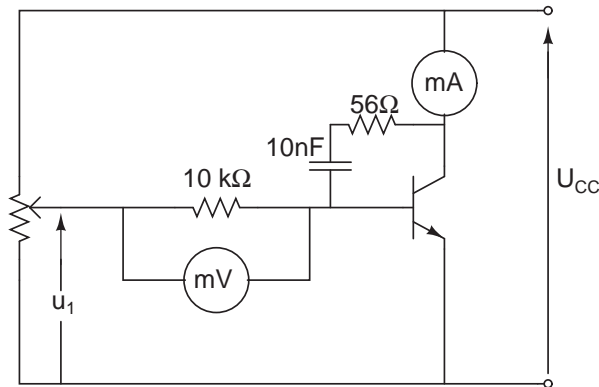
Áhrif hitastigs

Við fylgdumst með I_{EBO} þegar við breyttum hitastiginu. Við prufuðum að halda fast utan um nórans til að hita hann og notuðum kæliúða til að frysta hann. Við hitun fór I_{EBO} mest í 9 μA og við kælingu minnkaði hann alveg niður í 0.09 μA . Munar því 3 stærðargráðum á heitum og köldum I_{EBO} sem er umtalsvert. Hér sést því hversu mikilvægt var að reyna að halda hitastigi nórans sem mest óbreyttu milli mælinga á gildunum í töflu 1. Við gerðum það með því að reyna aldrei að snerta nórans og láta straum aðeins ganga inn á hann rétt á meðan mælingunni stóð.

4 Straummögnun

4.1 Undirbúningur

Við stilltum upp skv. mynd 4

Mynd 4: Uppstilling á rás fyrir Straummögnun

4.2 Framkvæmd

Við byrjuðum á því að hafa base frátengdan og athuguðum hvort I_{CEO} væri merkjanlegur, sem hann var ekki. Því næst mældum við i_B við tvö gildi á i_C . Og reiknuðum β út frá mældu stærðunum. β er skilgreint skv. jöfnu (9).

$$\beta = \frac{i_C}{i_B} \quad (9)$$

Tafla 3: Mæling á straummögnun

i_C [mA]	i_B [μ A]	β
0,25	1,07	233,65
2,5	10,07	248,26

Næst stilltum við i_C á 1 mA, og skoðuðum áhrif sem það hefur á i_B að opna collector-rásina.

Tafla 4: Áhrif þess að aftengja i_C , á i_B

i_B með i_C tengdan [μ A]	i_B með i_C opinn [μ A]
4,49	11,59

Næst víxluðum við collector og emitter og fundum β_R við „ i_C “ = 2,5 mA.

$$\begin{aligned} \text{„}i_C\text{“} &= 2,5 \text{ mA} \\ i_B &= \frac{4,28 \text{ V}}{10 \text{ k}\Omega} = 428 \mu\text{A} \\ \beta_R &= \frac{\text{„}i_C\text{“}}{i_B} = 5,84 \end{aligned}$$

u_1 var stillt á núll. Þegar veituspenna var hækkuð upp fyrir 5 V. Þegar við vorum komnir með veituspennuna upp í 8,2 V þá hækkaði skyndilega „ i_C “. Þegar u_1 er stilltur á núll, þá virka base-collector skeytin sem bakspennt díóða og því þegar þröskuldsspennu er náð þá fara skeytin í hrun og I_{CEO} eykst.

Nú var collector og emitter víxlað aftur og veituspenna stillt á 20 V. I_{CEO} var ekki merkjanlegur. Mældum i_B við $i_C = 2,5$ mA, endurtókum þetta fyrir 1 V veituspennu. Og er það skráð í töflu (5).

Tafla 5: Mæld gildi i_B við tvö mismunandi spennugildi

U_{cc} [V]	i_C [mA]	i_B [μ A]
20	2,5	9,4
1	2,5	10,4

Berum saman hlutfallslegar breytingar $\frac{i_C}{i_B}$ og $\frac{i_C}{-i_E}$. Notum jöfnur (9) og (10). Og skráum niðurstöður í töflu (6).

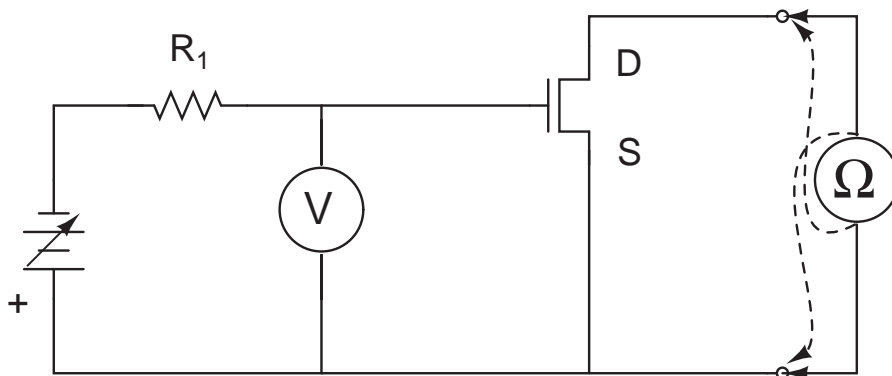
$$\frac{i_C}{-i_E} = \alpha = \frac{\beta}{1 + \beta} \quad (10)$$

Tafla 6: Reiknuð gildi α og β við mismunandi spennugildi

U_{cc} [V]	β	α
20	265,96	0,9963
1	240,85	0,9959

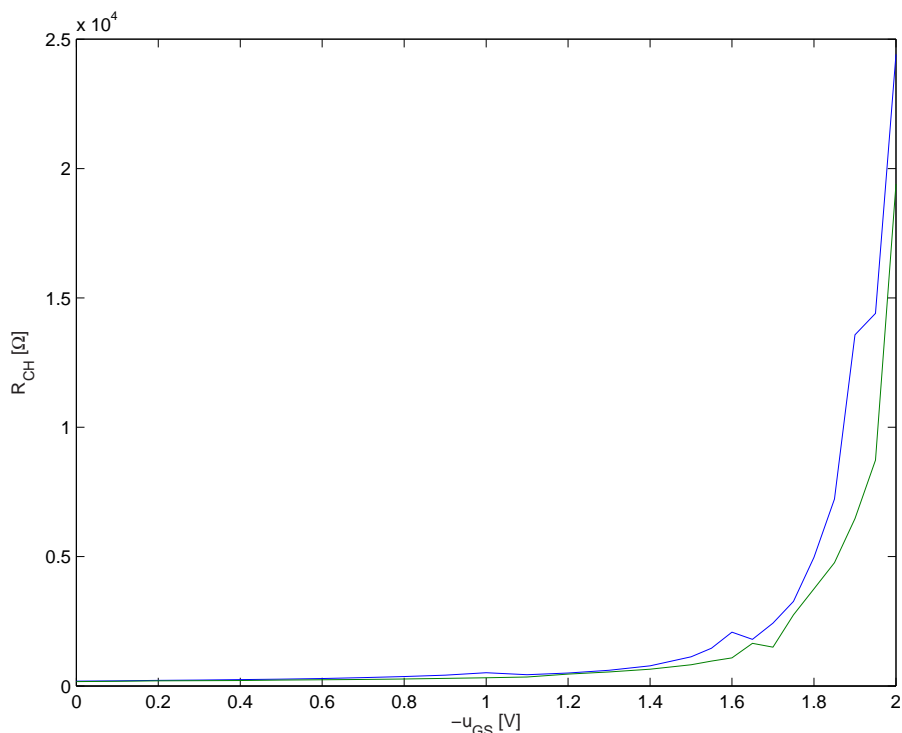
5 Rásarviðnám feta

Rás var tengd samkvæmt mynd.

Mynd 5: Uppstilling á rás fyrir rásarviðnám feta.

Við mældum viðnámið milli drain og source við mismunandi gildi á u_{GS} frá núlli. Í sérhverju gildi var tengingum mælis víxlað og viðnám skráð fyrir hvora mælingu fyrir hvert gildi á u_{GS} . Niðurstöður mælinga má sjá á grafi. Bláa línan táknar rásarviðnámið þegar jákvæða skaut íspennunnar er tengt í drain en græna línan táknar R_{ch} þegar jákvæða skautið er tengt í source. Athugið einnig að þar sem koma fram stökk í ferlunum var fjölmælirinn að skipta um mælisvið.

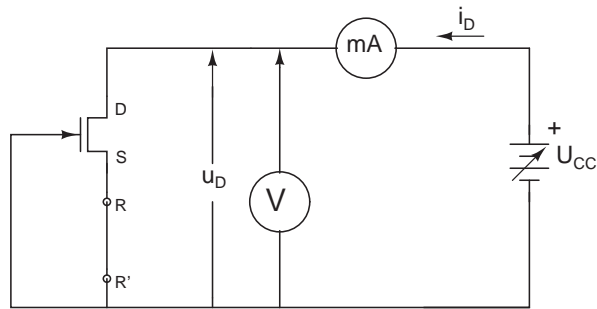
Mynd 6: Rásarviðnám R_{ch} sem fall af stýrispennu

Við sjáum að það kemur fram greinilegur munur á tengingum. Þegar jákvæða skautið er tengt í drain ná þurrðarbilin því sem næst saman næst drain. Þegar jákvæða skautið er tengt í source ná þurrðarbilin hins vegar ekki saman. Þetta er í raun vegna mismunandi íbætingar í drain og source. Þess vegna vex R_{ch} hraðar þegar tengt er í drain.

Við sjáum af grafinu að viðnámið vex veldislega svo við getum í raun litið á i_D sem fasta. Við getum þá fundið pinch-off spennuna U_P út frá grafinu. Sjáum að það er við $\approx -1,5$ V þegar plúsinn er tengdur í drain og $\approx -1,7$ V í öfugri tengingu.

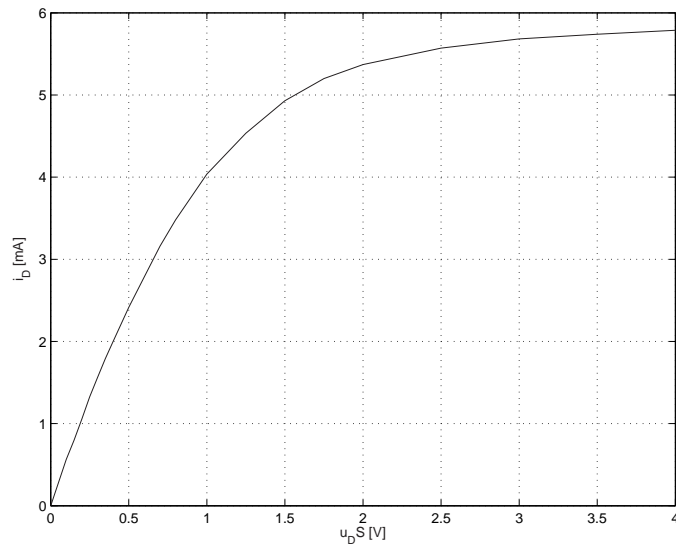
6 Mettun

Hér var notast við n-rásar JFET og hann tengdur eins og á mynd 7

Mynd 7: Uppstilling á mettnarmælingum

Straumtakmörkun var sett á 30 mA og u_{DS} var mælt við mismunandi gildi á i_D . Niðurstöðurnar eru á mynd 8

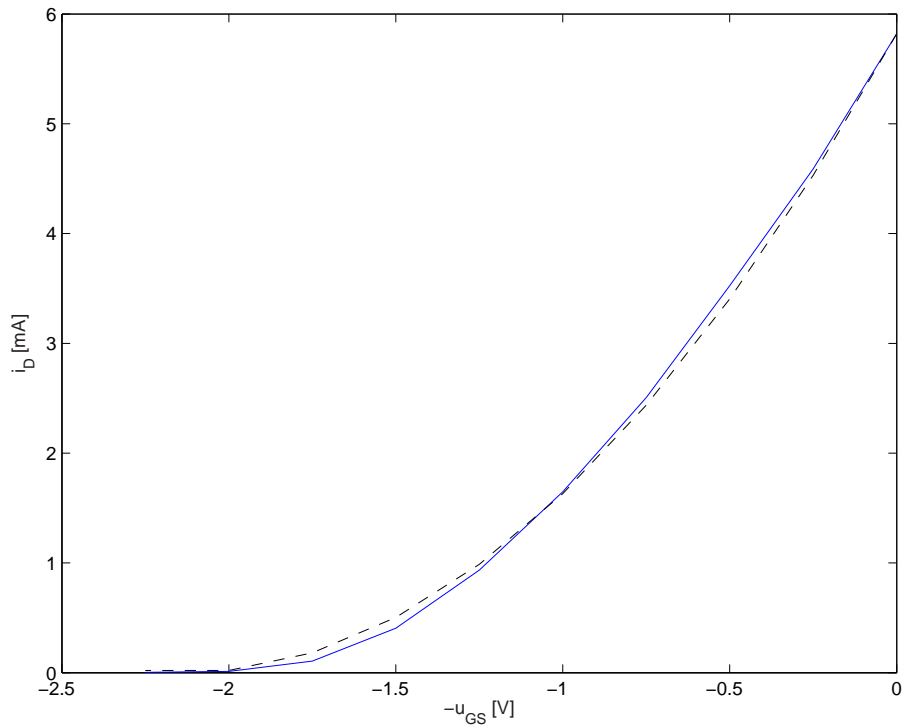

Mynd 8: mæld $\frac{i_D}{u_{DS}}$ kennilína

Eftir að hafa tengt 560Ω viðnám milli R og R' á mynd 7 kom í ljós að mettnun verður við $i_D \approx 1.6 \text{ mA}$ og $u_D \approx 1.9 - 2 \text{ V}$

7 i_D/u_{GS} - kennilína

Hér var ætlunin að mæla stýri- eða innkennilínu fetans í mettun. Tengt var samkvæmt mynd. U_{DD} var valin 9V og var í raun notað 9V rafhlaða. Þá mældum við i_D sem fall af u_{GS} . Niðurstöður má sjá á grafi:

Mynd 9: i_D/u_{GS} - kennilína

Við létum 2. stigs feril falla að grafinu og eins og sjá má fellur sá ferill (brotalínan á grafinu) næstum því fullkomlega að kennilínunni og er því jafna Middlebrooks greinilega ansi góð nálgun á kennilínuna.

8 Hitaáhrif

Sama uppstilling var notuð og í i_D/u_{GS} kennilínu kaflanum. Hér voru athuguð áhrif hitastigs á i_D , annars vegar með $u_{GS} = 0$ og hins vegar með $u_{GS} \approx U_P$. Notaður var kæliúði til þess að kæla nórann og heitt kaffi til þess að hita nórann.

8.1 Niðurstöður

Niðurstöður mælinganna má sjá í töflu hér að neðan. Gildið við stofuhita er fengið úr kaflanum hér að framan.

Tafla 7: Áhrif hitastigs á i_D

	i_D [mA]		
	Stofuhiti	Hitaður	Kældur
$u_{GS} = 0$	5.82	5.7	8.2
$u_{GS} = U_P$	0	1	0

Við sjáum að þegar gate-source spennan er engin eykst drain-straumur um ≈ 2 mA með kælingu. Hann minnkar örlítið með hitun. Þegar gate-source spennan er við pinch-off er drain-straumur nánast enginn. Hann nær hins vegar að aukast upp í 1 mA þegar nórinn er kældur. Hitun hafði lítil áhrif, enda straumur nánast enginn fyrir.

Við höfðum því miður ekki tíma til að finna gildi á u_{GS} sem gerði nórann óháðan hitastigi.

9 Lokaorð

Ebers-Moll stuðlar sem við mældum komu vel saman við útreiknuð gildi út frá líkaninu. Gildið á $\alpha_F = 0,974$ hljómar mjög líklega miðað við það sem við þekkjum. Í straum-mögnunarkaflanum fengum við gildi á $\beta = 248 @ i_C = 2,5mA$ sem hljómar líka mjög líklega miðað við fyrri reynslu. Í kaflanum um rásarviðnám feta sáum við að ólík íbæting í drain og source veldur því að rásarviðnám fetans er breytilegt eftir því hvernig jákvætt skaut viðnámsmælis er tengt. Við sáum líka greinilega hvernig metnun verður í feta. Kennilínu feta mældum við einnig og kom hún ansi vel saman við 2. stigs feril sem við lögðum upp að henni.

Í heildina fannst okkur þessi æfing ganga betur en sú fyrsta, enda komnir með betri bakgrunn og reynslu í fræðunum sem liggja að baki.